

ПРОКУДЕНИЯТ ОТ НЕБЕСАТА

*** СТИХОВЕ ОТ ЛИ БАЙ ***

София, 2014

ПРЕВОДЪТ Е НАПРАВЕН ПО ИЗДАНИЕТО

李白诗选。复旦大学中文系古典文学教研组选注。北京-人民文学出版社1961。

李白诗。熊礼汇评注。北京-人民文学出版社=2005。

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

Илюстрациите в книгата са от „Поезия от династия Тан в калиграфия и илюстрации“, съставител Хуан Фънчъ, династия Мин;

На корицата:

Ли Бай върви и декламира – картина на художника Лян Кай, Южна династия Сун, Държавен музей, Токио, Япония.

Поет в планината, автор Шън Джоу (1427–1509), художник от династия Мин.

© Антоанета Николова, превод и послеслов, 2014

© София Катърова, превод, съставителство и коментар, 2014

© Издателство „Изток-Запад“, 2014

ISBN 978-619-152-529-4

• С В Е Т О В Н И П О Е Т И •

ЛИ БАЙ

СТИХОВЕ



ПРОКУДЕНИЯТ ОТ НЕБЕСАТА

Превод от класически китайски
Антоанета Николова
София Катърва



В памет на Малина Томова

李白



НОЩУВАМ В БУДИСТКИ МАНАСТИР В ПЛАНИНАТА

Висок манастир на върха на скалите.

Ръка да протегна – откъсвам звездите.

О, тука не смея на глас да говоря.

Боя се – ще стресна небесните хора.

ВГЛЪБЕНИЕ НА ПЛАНИНАТА ДЗИНТИН

Изчезна ято птици в небесата.
Отмина ме и този облак скитащ.
Оставам насаме със планината
и гледаме се, без да се наситим.

Планината Дзинтин е разположена в днешната провинция Анхуй, край гр. Сюенчън. Ли Бай е тук за последен път след преживените страдания във връзка с дворцовите безредици. Сам е в планината, където е прекарвал много прекрасни мигове, без някогашните си приятели. На това място в миналото често е идвал и управителят на Сюенчън Сие Тяо, поет от V в., когото Ли Бай много обичал и на когото се възхищавал.

ВЪПРОС И ОТГОВОР В ПЛАНИНАТА

Попитат ли защо живея високо в планината,
не отговарям, а се смея: тъй волна е душата.
Водата прасковния цвят отнася в далнината.
Различна е земята тук, по-други – небесата.

ГЛЕДАМ В ДАЛЕЧИНАТА ВОДОПАДА В ПЛАНИНАТА ЛУ

1.

От запад на върха Сянлу застанал,
на юг аз гледам водопада от отвесните скали:
увесен той тече на триста *джана*
и пръска в пропастта на няколко десетки *ли*.
Подобно блеснала светкавица лети отгоре
и спуска се като разискрена дъга
и сякаш облаци са пръснати в простора
от рукналата Сребърна река.
С възхита гледам – колко сила мощна!
Какъв замах в природата велик!
Тук морски вятър духа неуморно,
реката къпе лунният светлик.
Водата се излива от небето
и вечно мие каменната твърд.
В мъглиците летящи перли светят,
потоци пяна от върха кипят.
О, колко радост носи планината!
Сърцето ми изпълва ведростта.

И без възшебен еликсир водата
отмива всяка прах и суета.

Да можех във хармония предвечна,
напуснал хората, тук да живея вечно!

Планината Лу (Лушан) се намира в днешната провинция Дзянси. Има множество върхове и бързи водопади. Любимо място на поетите. Посветени са ѝ хиляди стихове и легенди. Известна е като планината на даоистите, а също и на будистите.

Джан – мярка за дължина, равна на около 3,3 м.

Ли – мярка за разстояние, равнява се на около 0,5 км.

Сребърната река е Млечният път.

Двата върха (с. 12) са Сянлу-Димящата кадилница и Жъ-джао-Огрения от слънце. Димящата кадилница е връх, който се връзва нагоре, но е заоблен, а над него се събират и разпръсват мъгливи облаци.

2.

От двата върха вдигат се мъгли лилави,
а водопадът в пролома блести,
като че сребърният Млечен път стремглаво
от Горните селения лети.



ГЛЕДАМ В ДАЛЕЧИНАТА ПЛАНИНАТА ТИЕНМЪН-НЕБЕСНИ ВРАТИ

Реката, разсякла Вратите небесни,
на изток завихря лазурни води.
Един срещу друг брегове – урви тесни.
Самотно платно – косо слънце встрани.

Планината Тиенмън (Небесни врати) се намира в провинция Анхуй. Всъщност това е планината Лянишан, която се състои от две части: източна и западна. Река Яндзъ ги разсича така, сякаш от небето се е образувала порта. Поради това тази планина се нарича още планината Небесни врати. Стихотворението е писано през 725 г., когато Ли Бай, пътувайки по реката, минава за пръв път оттук.

СПОМНЯМ СИ ЗА ИЗТОЧНАТА ПЛАНИНА

1.

Отдавна не съм ходил в планината.

Там пак без мене шипката цъфти

и облаци се реят в необята.

Но месецът чий дом ще посети?

2.

Като Сие момичето ще хвана за ръката,
с протяжен въздъх ще оставя тълпа и суета
и с благодарност към нявгашния гост на планината,
аз ще отворя сламената порта и облаците бели ще смета.

Източната планина (в югоизточната част на днешната провинция Джъдзян) е мястото, където е живял като отшелник Сие Ан, известен поет от IV в. Ли Бай се прекланял пред неговия начин на живот. В планината се намира Пещерата с цъфналите шипки, където Сие Ан е прекарвал с приятели. На това място има и две беседки: Беседка на Белия облак и Беседка на Светлата луна.

Протяжен въздъх е даоистка техника за освобождаване от вътрешен смут. Символизира решимост за откъсване от света.

КАЧВАМ СЕ НА ПЛАНИНАТА ЪМЕЙШАН

В земите Шу – безбройни планини вълшебни,
ала коя с Ъмей ще се сравнява!

Все странствам тук сред гледки необгледни,
но кой ли тези чудеса докрай познава?

Докосват върховете необята,
преливат цветовете – като картина.

Издигнат в пурпурното зарево на светлината,
получих тайнствата в торбичка от коприна.

Всред облаците с флейта от нефрит напявам,
на чудна цитра свиря по скалите.

На суетата радостта забравям,
постигнал за безсмъртие мечтите.

Лицето ми в мъгли прозрачни чезне,
прахта и тежестта от мен се смъкват.

Сега безсмъртния учител, ако срещна,
ще се кача със него на самото слънце.

Ъмейшан – планина в югозападен Китай, провинция Съчуан. Свещена планина на будистите с над 26 будистки храмове и манастири. За нея казват, че е „първа по красота в Поднебесната“.

Безсмъртният учител е Гъ Йоу, Учителят възседнал овен – Ци'яндзъ. В старинния сборник „Соушъндзи“ за него е разказана следната история. По времето на Чън, владетел на Джоу, в областта Джоу живял Гъ Йоу от племето цян. Обичал да дяла овни от дърво. Един ден влязъл в Шу, възседнал дървен овен. Владетелят и висшите сановници го подгонили, но той се скрил във високата и безкрайна планина Суйшан, която се издигала на югозапад от планината Ъмейшан. В планината растели безброй прасковени дървета. Никой от преследвачите на Гъ Йоу не се завърнал – всички до един познали тайната на безсмъртието.

Торбичка от коприна – торбичка, съшита от коприна, в която най-напред са слагали писма-депешии или стихове, после става атрибут на безсмъртните възлищеници – там те съхранявали тайните си лекове, амулети и др.

蛾眉山月夜
 李白
 像眉山月半輪秋光
 入平羌江水流東流
 清溪向三峽且看巴水
 渝州

沈自明



ВЪЗПЯВАМ ЛУНАТА В ПЛАНИНАТА ЪМЕЙШАН

Над планината Ъмейшан луната
полвинка е от есенния кръг.
Със сенките навлиза във реката
и заедно нанякъде текат.
Отправлям се от Изворите чисти
през тази нощ към Тройното ждрело.
За тебе мисля – вече не се виждаш,
и нося се надолу към Юджоу.

Изворите чисти (Цинси) – река и странноприемница в провинция Анхуй, място, където са отсядали с важни документи дворцови пратеници.

Тройното ждрело (Санся), в което влизат ждрелата Дзютанся, Уся, Силинся.

За тебе мисля – става дума за луната.

Юджоу – район около град Чунцин в днешната провинция Съчуан.

МИНАВАМ С ЛОДКА КРАЙ ПЛАНИНАТА ДЗИНМЪН И
ГЛЕДАМ В ДАЛЕЧИНАТА РЕКАТА В ЗЕМИТЕ ШУ

В Ждрелото лунно пролетни води прииждат.
Със лодката се нося и не виждам края.
Сега е времето на прасковите, разцъфтели пищно.
О, сякаш че край родната Брокатена река витая!
Реката тук е толкова зелена, светла.
Далеч-далеч в небето се прелива.
Извивките на планината плътено следва,
през облаците чуски се извива.
По пясъка белеят преспи – гъски диви.
Авлиги пърхат – литнали цветчета.
Край островче уханно криволича,
пресрещат ме разлистени дървета.
Платна разпервам. Вдига се луната.
Мъгли се носят в сумрака вечерен.
Там трепкат светлинки в далечината.
Навярно наближих двореца древен.



Лунно ждрело – наречено е така, тъй като в скалите му се образува кръгъл отвор, приличащ на пълна луна.

Брокатена река – реката, минаваща през земите, където отраснал Ли Бай.

Чуски облаци – облаци над земите на древното царство Чу.

Двореца древен – Джуун, ловен дворец извън столицата, построен в далечните времена на Воюващи царства.

ГЛЕДАМ В ДАЛЕЧИНАТА НА ЮГОИЗТОК ВЪРХА НА ПЕТИМАТА СТАРЦИ

На югоизток в планината Лу връхът
е златен гороцвет, издигнат в небесата.
От прелестта му спира ми дъхът.
Ще заживея там сред облаци и боров вятър.

Връх Петимата старци – в югоизточната част на планината Лушан в днешната провинция Дзянси. Пет върха със силуети на старци, наредени един до друг, се извисяват към небето. Тук на младини Ли Бай е прекарал известно време в изучаване на древни текстове.

ЛУНА СЛЕД ДЪЖД В ПЛАНИНАТА

От боровете лунна светлина се стича
и сенките рисуват по земята.

В такива дълги нощи тъй обичам
да бродя тук, забравил самотата.

Лек вятър лотосите в езерото дипли
и плодове планински тук-там падат.

С кого да бъда в тъжните си мисли?

Из цялата гора цвърчат цикади.

ТЪРСЯ МЯСТОТО, КЪДЕТО ПОЧИТАЕМИЯТ НАСТАВНИК ЮН ЖИВЕЕ КАТО ОТШЕЛНИК

Лазурни стръмнини в небето се катерят.
Безвремие, далечност, безметежност тиха.
Разбутвам облаците – да намеря пътя древен
и слушам: сред скалите извор блика.
Син бик лежи на топло сред цветята.
Бял жерав върху бор гигантски дреме.
Във разговори здрач обви реката.
Надолу в хладните мъгли самин поемам.

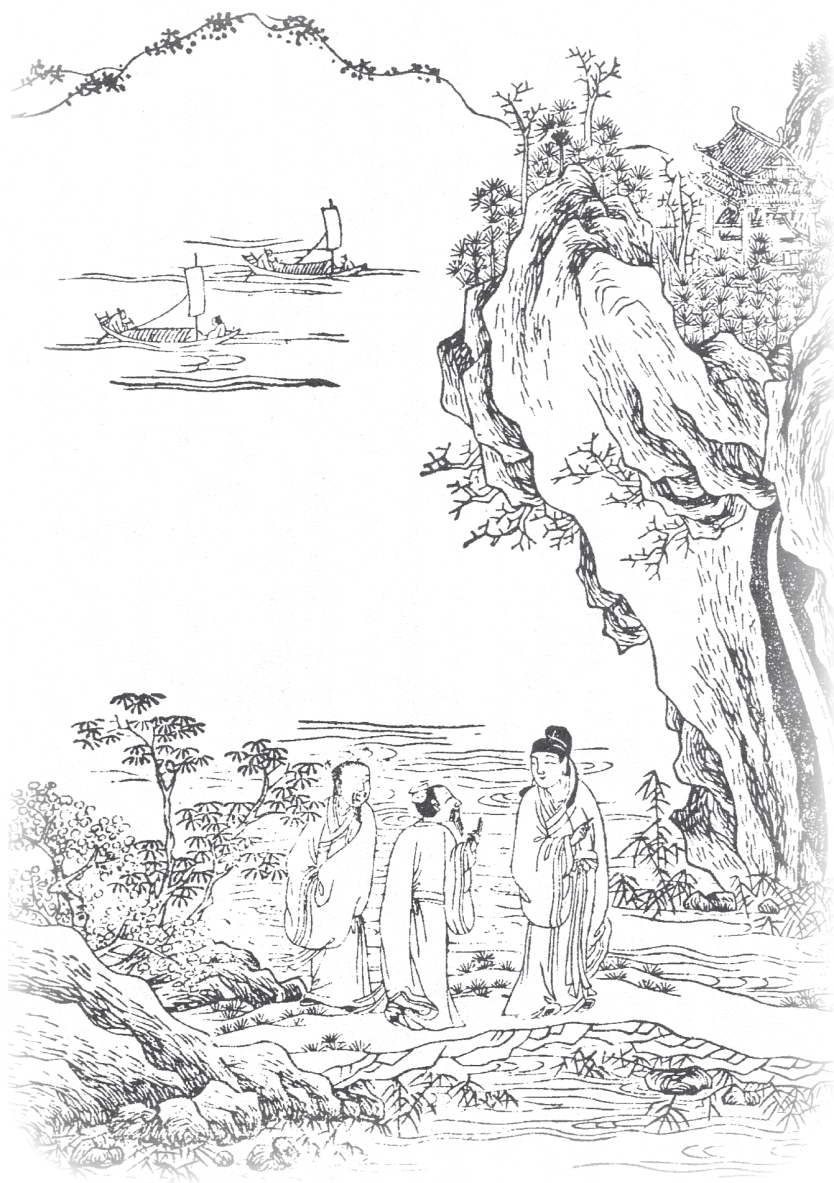
Вечно зеленият бор – неостаряващият, белият жерав и тъмносиният бик са атрибути на посветените в Дао. Тъмносиният бик се свързва с изтока и пролетта, а върху бял жерав безсмъртните вълшебници напускат света на хората.

СЛУШАМ КАК МОНАХЪТ ДЗЮН ОТ ШУ СВИРИ НА ЦИН

Със две ръце прегърнал цина,
от планината Ъмейшан се спуска.
Поглежда ме, замахва и засвирва:
чух сякаш боровете от стотици урви.
Сърцето ми вода прозрачна мие.
Звукът навлиза в чистата камбана.
И не усетих – вече свечери се
и есенният облак тъмен стана.



Цин – традиционен
музикален инструмент
със седем струни.



ТЪРСЯ ДАОИСТА ОТ ПЛАНИНАТА ДАЙТИЕН,
НО НЕ ГО НАМИРАМ

Кучешки лай сред шума на водата.

Прасковен цвят, натежал от роса.

Мяркат се вече елени в гората.

Звън от камбани не сепва леса.

Диви бамбуци прорязват мъглите.

Извор лети – пред върха окачен.

Никой не знае къде си отишъл.

Дълго под бора стоя съкрушен.

Дайтиен – планина в провинция Съчуан, където на млади години Ли Бай е живял като отшелник.

ЕДИН ПРОЛЕТЕН ДЕН СЕ РАЗХОЖДАМ
КРАЙ ВИРА ЛУО ФУ

Вървя и пея. Влизам в дефилето.
Привърши пътят. Вече няма хора.
С извивките на ручей разлети
катеря се по урвите нагоре.
От камъните облаци извират.
Опиянен се губя в цветовете.
Възторгът ме изпълва и не спира.
А слънцето трепти зад върховете.

Луо Фу – древна красавица, възнята в народни песни.

НОСЯ СЕ С ЛОДКАТА КЪМ ПОРТАТА ДУНЛУ

1

Залязва слънцето и пясъкът светлее,

небето се разтваря отразено,

вълни потрепват, камък се люлее,

водата се завърта и се пени.

Пътува леко лодка по луната,

извива се с теченията смътни

и сякаш че след сняг във планината

внезапно съм излязъл и съм тръгнал.

2

Водата в тъмен дракон край скалите се завърта.
Сред разцъфтели праскови на запад се отправя
Нима сега на лодка под луната ако тръгна,
ще бъде по-различно от тогава?

Алюзия към легенда за отшелника Уан Хуй'джъ (338–386). В една светла снежна нощ той изведнъж си спомнил за приятеля си Дай Лу, който живеел далеч по реката. Веднага се качил на лодката си, за да го посети. Пътувал цяла нощ и цял ден, но когато наближил дома му, обърнал лодката и потеглил обратно. Като го попитали защо е постъпил така, отговорил: „Имах настроение и тръгнах, настроението ми изчезна, и се върнах.“ Синоним на свободно и неангажирано поведение.

МИСЛИ В ПЛАНИНАТА ПО ЗАЛЕЗ СЛЪНЦЕ

След дъжд от изпаренията всичко е зелено.

По ясното небе – тук-там следи от озарени облаци.

След източния вятър пролетта завръща се най-сетне,
за да си вляза трябва да разгърна цветчетата по клоните.

А почнат ли цветчетата да капят, залезът настъпва.

Как всичко тук ме кара да възкликна!

Мечтая в планините именити да изуча Пътя
и с еликсира на безсмъртните да литна.

ЧИСТИЯТ ПОТОК КРАЙ СЮЕНЧЪН (НАВЛИЗАМ В ЧИСТ ПОТОК КРАЙ ПЛАНИНАТА)

И от Тунлу е по-прекрасен Чист поток.
Водата и дърветата са приказно красиви.
Отколе тук виси се връх, до слънцето висок.
Скалите небесата сякаш че са наклонили.
За тези пъстропери птици няма имена.
А пък маймуните човек съзират май за пръв път.
Не виждам никого, с когото да я споделя –
пред тази хубост мога само да въздъхна.

Чист поток – рекичка в провинция Анхуй, приток на Есенни брегове и Яндзъ. Планината, от която тръгва, се нарича по същия начин, затова Ли Бай я сравнява с друга планина, Тунлу, която е посещавал.